

“ДОРОЖНИК” ХЭТ ДЬОКУУСКАЙ - МАГАДАН ФЕДЕРАЛЬНАЯЙ СУОЛГА

РЕМОУТ

а.д.Р-504 "КОЛЫМА"
ЯКУТСК - МАГАДАН
КМ 240+000 - 248+000

Заказчик: ФКУ Упрдор "Колыма"
Подрядчик: ООО "Дорожник"
Ответственный за производство работ:
начальник участка Захаров В.П.
Тел. 8-411-51-291; 41-118.
Срок строительства: 01.06.16, -15.09.16.

Семен Дидоргов

Марин Овчистининова

Бийнл Чурагчын суул тэрилтэтэ төрүтгэмнэг 65 үбүлүйдэхь сьынн туолар, „Дорожник“ ХЭТ бу бэлэ дагталахь сьл сайнньгар Дьёкуусзай — Матидан федеральный суул ханьгааланы оромгон ыгаллар. Федеральный суул 90 - 190 км, „Абалых“ (Чурагч - Хайлахь-Бүгүйдэхь), „Бөгүн“ (Чурагч-Милдагааны-Сулдэгч) сууларын курууг-нениг үлүндлэр.

Федеральный суолга
үлэни төһөлөргө кыттан кы-
айылыаах тахсан ылыыттара,
Бос ылыыттан сабаллабыттара,
Бүтүлүү күнүгэ үлө хайдах
баран ийорин билсэ, Тапта
улуулун Дрохсофон
искилизгин туһайылыгыгар
„Доросник“ ХЭТ суолу
онорсоччуларыгар тийди-
бит.

Дийлэлээр базаларыг аргаар үндэслэн хамгаалахад голлон оролцогчид нь геодезист Семен Дюдорев уонна повар Мария Окунешникова бааллар.

Семен Ильич: „Биһигт тэрийлгэ үлэни 240-248 км ыйгыбылт. Бэс ыйгытан сагаллабылылт. Бэс ыйа, от ыйа ардахтаах буолан мэхэйдэр үөсүбүттэрэ. Атырдыах ыйын бүтүүтэ, баладан ыйыгар үчүгэй күнүгөр түрүкүл, үлө күүсү барда. 27 ыйа, кубометр буору куутубул. Гравийи Харбалаах суолуун кытылыгар бавар карьертан таһын кутабы. Сүлүүүнэ, 2 эскаватор (американский „Каток иллер“, японский „Дасаги“) 1 автопугучник, 1 ДЗ-98 автогрейдер, 1 каток, 6 КамАЗ массынаа үлүһүйэр. Гравий таһылыгар ч а а н а й массыналаахтары дуоабардаһан үлүстүбүт. Баладан ыйын 23 күнүгөр рабочай хаммыһыйаба, агтынны 1 күнүгөр государственнай хаммыһыйаба туттарыастаахпыт. Ити болдьоххо ирдүүлгэ эппиэттийэр пьана бүтүргөн тийиһикит!”, — диир сүбүөгүтэ.

Повар Мария Павловна үчүттөр күнүз үстө аһыялларын — миниген, ыһарынша, бурдук аһыягынан хааччылааларын эттэ. Дыктариттен дьонноро арвас астарынан

хазинийаллар, сөп буола-буола алаады, бэрэски астаан аһабын. Астарылар тоготиор, үтэни да хото үтэлиилэр", — диир үөрөхкө кэпсэтэ.

Бортээсэй дьаш-дьяш курдук огигуулах 4 болоока олоролшор, тулутан остолобууйдаахгар. Ийэр ууларын анал емюстан ылаалар. Агныларыгар ып-ыраас уулах элэгэн баар.

Суолга КамАЗ
массыналар адалбыт
буордарын маастар Айсен
Седлашев сүөктэр, олгон
тута кыокуулар. Карьерга
погружыгынан Валерий
Аниитов самосвалларга
буор куттарар, кутулар
буору бульдозерист Иван
Саввин чомохтоон бигэр.

Аара, суолга Таатга суолу
огорооччулара үлэни
сылдаллар. Кинилэр Кый-
быһуөлгүэр дас-
кылаахтэхтар. Бары үлэлэр
сигэрилиннэбилэ, Ыһыл
Куөлгэ дэри бэргээйи суол
буолсу. Оттон Кыйыптан
Хатылыга дэри Магадан
суолу оgoroоччуларэ
үлэлээбиттэрэ.
Хаачыстыбата молгобун
улуусунт олохтоохро ии
суолунан айаанаабыт
буолластарына эттэринэн-
хааннарынан биэбит
буолуохтаастар. Билигин
өрөмүөннээнэр, үчүгэй
буолбут, салгы хайдах
туруктанарын бигизмэ
кордоруо.

Дорожник¹ ХЭТ
үлэйнгэр бу бортээхэй
күһүнгү күнэри багтаа,
үлэ үөһүгэр сылдыллар.
Болдохжо үлэгийн
түмүктөөн хамгаалайаа ту-
тарина эрүүлсөхтөр.

АЛЕКСЕЙ СЛЕПЦОВ.

Айсен Седлидзе

СОПКО

В РЕСПУБЛИКЕ ОБЪЯВЛЕН КОНКУРС СОЦИАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННЫХ НКО НА ПРАВО ПОЛУЧЕНИЯ СУБСИДИЙ

Министерство по развитию институтов гражданского общества Республики Саха (Якутия) объявило о проведении конкурса социально-ориентированных некоммерческих организаций на право получения субсидий из бюджета Республики Саха (Якутия).

Общая сумма бюджетных ассигнований, которая будет распределена по результатам конкурса составит 24,5 млн. рублей. Организация-заявитель имеет право подавать заявку на предоставление субсидии из государственного бюджета Республики

Саха (Якутия) в размере от 50 тыс. рублей до 1 млн рублей.

Участниками конкурса могут стать социально ориентированные НКО, реализующие значимые социальные проекты, а тем числе по социальной поддержке и защите граждан, развитию институтов гражданского общества, общественному самоуправлению и другим задач, касающихся вопросов в сфере образования, просвещения, науки, культуры, искусства, здравоохранения, профилактики и охраны здоровья граждан, пропаганды здорового

образа жизни, физической культуры и спорта развитие межнационального сотрудничества, сохранения и защита самобытности, культуры, языков и традиций народов Российской Федерации.

Подробнее с условиями конкурса социально ориентированных некоммерческих организаций на право получения в 2016 году субсидий из государственного бюджета Республики Саха (Якутия) можно ознакомиться на сайте Министерства по развитию институтов гражданского общества Республики Саха (Якутия) www.miro.gov.ru

minobchestvo.sakha.gov.ru. Консультации по вопросам подготовки заявки на участие в конкурсе можно получить по телефонам +7 (4112) 507-308, +7 (4112) 507-309, +7 (4112) 507-313, +7 (4112) 507-314, а также по электронной почте: upravoi@mail.ru

Прием заявок на участие в конкурсе начался 12 сентября и завершится 3 октября 2016 года.

АЛЕКСАНДР СТРУЧКОВ.

Бичлэг

КЭРЭХСЭБИЛЛЭЭХ СИРГЭ СЫРЫТТЫБЫТ

Мин куораттан тахсан сыйлата оҕо эрдэхтэн үөскэбит, үөрэммит дөй-дубар, Чурапчы Мугудайыгар сый-лыбын. Дойдум ыраас салгыһынан тыһыан, сир астаан, айылҕалыы алгыһын, дойдуйа саныһанын.

Бэйлэл сайнхон биир сэллээс, ыраас күн сааһыра барбыт дьон мустан, „Алгыт түмсүү салааһааччыта Мария Афанасьевна Попова көбүлээһининэн аһаас хаппан аһыгар тэриилибит музей-уһайбада сылһан олус астынныбыт. Кини кута-сүрү тохсуур, ис сүрэхтэн олус кичэллик оһоһуллубут уһайба буолан бэрэрд. Маһы дьонто бөлөхтээбит дьонунан Валентина Григорьевна, Григорий Константинович Макаровтар буолаллар.

Музей олобуора кириэтин кэптэ сайдаллар. Хаһаайыттар төрөһүүтэрин юристээн оһорбут маһетара, Григорий Константинович сулууспалаабыт Чэлябинск-40^г атомнай сакхалыыты түбөспүт буйун-салааттар аһтара, хаартыккалара, Аба дойдун Улуу сэриитигэр анамыт мистэбэ саха төрөйө Гаврил Дмитриевич Протопоповон

мастан онгохуллубут макета тураллар. Турууктарга, олимпиацтарга, аатырбыт тренер Д.П.Коркинага, Чурапчы улуунун аатырбыт дьонноругар – аан дойду, Европа, Россия чемпионнарыгар, гроссмейстердар Гаврил Колесовка, Мотрена Ноговицынага, чоп олобу таргатааччы Афанасий Дорофеевка анал стэндэлэр онгохуллубуттар. Айылбагтан айдарылыах, Саха сириг нуруотун эмчиттерин, ойууннарын мэтириэттэрэ, ааттара-суоллара суруллан, ыйанан тураллар махталлаах. Чурапчы көһөрүлүүтүгэр аналлаах муһуук эмю дириг ис хоһоонуох. Барыга ыччагы ийитигэ-үөрэтиигэ ананымт; эбөк тыла суох киһи сүрөкэр тийгэр тына онгохуллубут.

Бу төһөлөөх сыранан, санаанан олоххо кирибигэ бустуой? Айыы санаалаах дьыт жүрүһүгэ бары үтүөнү, уһун ологу өссө тогул баҕарыаһын! Эһиги үлэбиг-хамнасык үтүө сыһыарга историяны, юстиция, сырдата түһөргө.

И.Н.АММОСОВА,
педагогический улз бэтгэрэлт.

**В РЕСПУБЛИКЕ СОСТОИТСЯ
КОНКУРС
«ЛУЧШАЯ НАРОДНАЯ ДРУЖИНА
ПО ОХРАНЕ
ОБЩЕСТВЕННОГО ПОРЯДКА»**

Министерство по развитию институтов гражданского общества Республики Саха (Якутия) выступило организатором республиканского конкурса «Лучшая народная дружина по охране общественного порядка».

Конкурс проводится с целью повышения роли общественных объединений в защите прав и личной безопасности граждан. В числе основных задач — совершенствование деятельности добровольных народных дружин, популяризация опыта лучших дружинников, укрепление взаимодействия общественности и правоохранительных органов.

Участниками конкурса могут стать зарегистрированные на территории Республики Саха (Якутия) некоммерческие организации, осуществляющие деятельность в сфере охраны общественного порядка.

Получившие наибольшее количество

баглов участники будут награждены дипломами и денежными премиями. Победитель конкурса «Лучшая народная дружина по охране общественного порядка» получит 500 тыс. рублей, участник, занявший второе место — 300 тыс. рублей, а третье место — 200 тыс. рублей.

Консультации по вопросам подготовки заявок на участие в конкурсе можно получить, обратившись по телефонам (4112) 507-310, 507-306, 507-303, а также по электронной почте: upravoi@mail.ru.

Условия конкурса «Лучшая народная дружина по охране общественного порядка» размещены на официальном сайте Министерства по развитию институтов гражданского общества Республики Саха (Якутия) www.minobchestvo.sakha.gov.ru.

Прием заявок начнется с 15 сентября и продлится до 15 октября 2016 года.

Александр СТРУЧКОВ.

2016 - улуска Музей сыла

ЧУРАПЧЫГА МАННАЙГЫ ТЫА ХАҢААЙЫСТЫБАТЫН БЫЫСТАШКАТА

Биднийг сэдэлтэ бэлгдүүлэр асуул, оюурууг алын көрүү, атны-тутуу бэлгдүүлэртэ бэрт сэргэхтэ, хардиргыг туһалаахтыг бэлгдүүлэр буулга. Улуу нэбилнэктэрэ кэлэн туох сэгтгилнэлэхтэрин көрдөрөн, санаа атастаһан үөрэн-котон бараллар, сайнгны күүстэх үлэ түмүгэ – үүгэй үүгүү, оюурууг алын эгэлэтэ тардылалара үгэсэ кубудуйла. Сүрүшгэн көрдөрүү, атны-тутуу бууллар. Огтон 100 сэдэлдэртэ 1916 сэл бэлгдүүлэр бэлгдүүлэр 18 күнүгэр буулгуг мангайгы бэлгдүүлэр хайдаах эгэй? Ону история бэлгдүүлэр сэгтгэн кэлэсгэг көрдөөх, мангыг эбгт.

Саха сирин эр 20-с үйгө санатгылар 1907-1916 сылларыта губернигатор И.И.Крифт уонна Р.Э.Витте кыһамнааыларынан тая хаһаайыстыбыгылар ветеринария уонна зоотехническай сулууска сайдан барбыгытара. Эни-үүгү, аһын да аһылык бородуукташырын оторуу, суоһу бородууктын туһеарыы курдук наадалах үлүгөр ыһылынган барбыгытара. Ону тэти сирин оторуу, уоһуруу, үлүгэриини туһеарыи эмиз хамсаан барбыгыта биһигэр. Дьоксуускайта ветеринариягы кытта агрономия, тая хаһаайыстыбатын тизхиинистин о.д.а. курстара аһылыктыгытара. Оскуолаҕа прииваһыһый участвакка окуруот аһын үүһүгэрини тизинэ курорат оскуоһагылар тая хаһаайыстыбатын торуттэрин үгөрэтэр аһыл үгөрөх баар буолбута. Ону таһыан 1914 сылтан «Сельское хозяйство» диги сурунаал тахсыбыта. Аһы олоһоохко иһинииниһиһэттэи үгөрөхтөөх кадрлар наадалара тирээбэтэ.

Манлаа тогтооно Мэнз удууһуттан төрүтгэх Михаил Спенцов (1888-1970) Москвада земледельческэй оюула юниитэн тыа хаһаайыстыбатын инетитутун (капитан Тимирязев аатыннан тыа хаһаайыстыбатын академията) бүтэрэн 1916 сыллаахха манлайлы үрдүк үөсхтүгүх агроном буолан кэлбитэ.

Сиха сиритэр тѣа хаһаайыстыбатын
манлайгы быыстаттата 1912 сыллааха
балаһан айан 1 күнүтэр ытыллыбыта,
онтон ыла областной агроном

М.П.Скадченко коржунгийнхэн олгогдох сүрхү боруудын тусарыг апаан Михаил Федорович Слепцов үлэтин 1915 сылтан садалабыга. Ынах сүрхүг алахаах биир күнүгэх быыстатка 1916 сылаахха мантай сайын Намга, онгон балазан ыйын 18 күнүгэр Чурапчага ыгылылыгыггар 358 солк. харчы коржунбугт. Бу быыстаткага 74 киби 138 араса саастах, дүхүнүгэх, корүнүгэх сүрхү кытыбыга. Итинтэн 25 сүрхүлүгэх киби 25, 20, 10, 5 солкубайдаах харчынан бирээмийэ туһунтара. Бу күн Инородческой управа дьэстигэр М.Ф. Слепцов лекция аахыга уопна 1910 сылаахха балазан ыйыгар Санкт-Петербургга Михайловской манскаа буолбут мантайга Бүтүн Россиятаагы тла хахайыстыбатын быыстаткатын туһунан сипарбат кинигин корлорбугтэро.

Тийа хааайыстыбатын старший инструктора М.Ф.Слецов Чурапчыга ытылыбыгт диктанта баяага сийлгини суруллубут. Онтон кылаттахха, саха дьоно эи-үүт эбииригэр бэлдэмтутун уурбаттар, сүрүшөөн ахсааннагар сотоолор, уһун тымныы кыһапта, молтох үүтүүлөөх отууш кырыымчык аһылыаха сүөһү ааһаа көрүлүбүккө буомулар диир эбит. Онон олохтоох сүөһүнү тупсарыыга дикт ойун-санаатын босойдо ааһан, куурус ыһтан уларыттарга сорукунанан аһат быыстапка ыһтан бастыг сүөһүлэри хайдах тутан эи-үүтү дэгэтинини уластынналарга, аһылыгы, көрүүнү-иитинини тупсарга кобулутур. Олохтоох балаһаннааҕа олохуран көрдөрүүлөөх хааайыстыбаҕа бэлдэмтуту туһайын торуосу тупсарга ыһаһаппа.

Үүг астар (сүсгэи, хайах, ууллубут да, сивэи да арыл) саяагара барааһын сүсһүнү эибэтһини кобулүүр, сиилэрээ-тэргэ наадийһыи сийһа улаатар. Онон аһыар обуһу талан сүсһүнү дэлээн, үүтү эибэтээн туһаарыһа государство өтүтүтэн комо көрүлүтэрэ наадһын бэлэстипир. Көрлөрүүлээх хаһаайыстыба научнай төрүккө олобуруохтааһын сийһини быһаарар. Үүт хаһаастыбатын туһаарыа наадһалаах үбү ааһар, уонна ол үт аһарын

хааһына уйунарыгар, дыон итэҕэйдэн
ыһынарыгар баҕарар. (НА РС(Я). Ф.347-и,
Оп.1. Д 156.Л. 6-9об. Ручкопись.
Подлинник.)

1916 сэл бэлээн хийн 18 хүнээр биир хүнлэх Чурагчга хамгаалалтыг бэлэглэж хамгаалалтын ахлагчын хөдөлгөө, сүүлчүүд, хамгаалалт биригчдийн хамгаалалтаа үргэлжлүүлж: председатель — Михаил Федорович Слестов, секретарь, тээ хамгаалалтын ахлагч инструктор Гурий Александрович Прокопьев уулза олохтохторон Боотуускай инородцай управа сурулцаа Андрей Андреевич Новгородов, Боотуускай инородцай управа бэлэглэлчдийн чиглэлд Афанасий Михайлович Неустров. Бу хамгаалалта хаста да тохторчир сүүлчүүд, хамгаалалт бүтэлхтээ бэлэглэлчдийн олохтор. Бэлэглэлчдээ барьга 165 ариас саастах сүүлчүүдүүд, олон 78 наар ханах, 6 ахлагч, 27 хана сүүлч (9 наарай, 7 борооску, 11 тээхэг), 4 аг оху, 1 кулун, 7 биз, 13 аг. Бу хамгаалалт сүүлчүүд 74 эр сүүлч мээрчигч, олон 26 сүүлч биригчдийн. Ол курдук 25 солкубайлчан нагараадалчигч: 1) 3-с Хамгаалалт чиглэлчтэн Дмитрий Петров Жирков 5 саастах хара ахлагч саа охула; 2) Бэрлэ П.Н. Сомовников 6 саастах үрэг охулаах хугас дүүлчигч охула; 3) 15 саастах ариас эригч дүүлчигч Бородинено Анна - чиглэлч эргэлчч бэлэглэ; 4) хара эригч дүүлчигч, 20 саастах 4-с Хамгаалалт чиглэлчтэн Михаил Петров Попов үүтлэх бэлэглэ; 5) 20 солкубайлчан нагараадалчигч Иованна Винокурова 14 саастах хара эригч бэлэглэ; 6) Павел Дмитриев Соловьев 4 саастах хара улаахч үүтлэх корулчигч үүтлэх бэлэглэ; 7) мешаин Давид Берков Карпель куулч эригч 8 саастах тусарчигч борууда бэлэглэ; 8) Дмитрий Егоров Неустров 2-с Боотуур чиглэлчтэн 15 солк нагараадалчигч 5 саастах ахлагч охула; 9) ити чиглэлчтэн Прокопий Аржаков 10 солк нагараадалчигч 9 саастах эригч бэлэглэ; 10) адабчигч Степан Лонтиков 7 саастах

манган ынаба; 11) 10 солкуобайынан
наҕараадаланар 2-с Хатылы
түһилигиттэн Андрей Андреев Савинов
6 савастаах сырдык кутас ынаба; 12) 1
Болутур Амма улуудуттан Яков
Максимов 15 савастаах үрүн тоболоох
кутас ынаба; 13) 2-с Болутуртан Андрей
Петров Аржаков 5 савастаах атыыр окута.
Атын 8 сүөһү 5-тии солкуобайынан
наҕараадалааһыт.

Сылылаларга 20 солк. борилибиг 2-с
Хайагыттан Андрей Андреевич
Новгородов 14 саастах, 7 битыгх урун
улахан агылар; 10 солк. ылар Павел
Николаев Харитонов 1-гы Хадзар
нэһилээттиг 12 сырдык сур ага; 2-с
Хайагыттан нэһилээттиг Ион Федотов 14
хаардаах урун ага; 3 солк ыбардаахылар
Щербань сыбыныай 13 хаардаах урун ага
уонна мендиги Каркель ылаага.

Быыстапканы көрүү кэмгэр сүөһү
 борусдаһын тупсарылын, үүтү
 үрдэтиини, ыһаһын ыһаммаларын, үүтү
 астыыр массыыананы уопка ол туһатын
 туһунан көрсөбүтүгэр,
 ыһараадалаабыттар. Дээ, ити курдук 100
 сылларга таа хаһайыстыбатын бэрт
 туһалаах быыстапкага аан манһай
 тэрииллэн аастыг эбит. Күн бүтүн
 сүрүннөөн сыгы-ыһах сүөһү илимнэтиги
 ииттигин олорор биһиги улууспут
 биһиги төрүт сүөһүтүн олуттар хаһы
 атардаах тупсарылыбыт борусда
 сүөһүгү дэгэтэр соруктаах. Ол эрээр,
 хомойуох иһин, ыһах сүөһү аһсаана
 сыһыа аһыйаан, иитэр кэһи көбүрөөн
 итэр, итэһи хайдах тохтодор ыһаһын
 тобула саһыбыт. Дьинэ төрүт аһыһын—
 эһитин-үүшүтүн бэйэбит онорон
 таһааран хааччынарбыт буоллар, нуруон
 быһылыһыһын туруктаах, чопон буолан
 үлэ-хамнас ыһаһын кытта сахалыы
 ойбүүтүн-санаабытын, сээрбитин-
 майгыбытын илдьэ сыһыһын омуу
 быһыһыһын сайдыа эһибит.

М.Е. ФИЛИПОВА,
А.А.Саввин язтылган этнография
уонна история музейын үлэһитэ

ОБОЛОРУМ ОЛОХТОРУНАН КИЭН ТУТТАБЫН

“Начало – половина дела” – дэти
Чуриччы өмүктөсү саяалта тутусул.
1957 сыллахха педагогический училище
сайыллыбыгыгар, кини базыыгар
саяалта интэрнээт-оскуоланы,
пачаалынай кылаастары аһан
саңаалыпта. Сүрүһтөи тулааыах уонна
кыамаг ыаллар оҕолорун түмөн
тэрийбигэр.

Ихэнх сэлэгтгэн Булун улуунд Күүнүүдэр маншах ордонаны хайн-үйбэ тэрийн, үе сүй сэлэгтгэн уулутгах байлзрын уушарын А.С. Шадринь, ыгыран ылан дүржэгэрини агайыгтар, Ордонаны оройун бастыг учууталыгтар, ылан хялгчылгыгтар, Дүржэгэри үөрөх чаагыгтар солбуулааччыларынан С.И. Жирнов, В.В. Пинигин, М.Д. Гермогенков, илгэччегэрини П.Е. Спиридонов, И.М. Павлов, пикер-баагыт И.С. Овсенов, учууталар А.К. Милев, Г.М. Старостин, А.Н. Селанидзе, В.Р. Сидорова, Е.Я. Баранкова, И.Д. Ефремова, иин-бин Осиновтар, иин-бин Михайловтар иигэр, үгэртэр үгэни кайа-хого тулг, сага тийгэх ордон аюулаага уурлулбута. Началыгтай калыстан сагуулааг, 8 кыштыг ордонгэри тийгэ кубулуйбута. Он хэмэ улуу тренер Д.П. Коркин кэнүл тустууга үлгэ-хамнаа сириндигэи, илгэрингэ-ордонгэри үөрэжи, үгэни тийгэн спорттйг хайнса хэлбэстуга. Үгэниир састаг ордонгэри тустуга. Литература учуутала Н.Н. Павлов-Тыагыг, математик К.Д. Платонов, биолог-химик А.А. Павлова, физик А.М. Ермоленов, агроном-учуулай, биолог В.Ф. Ермоленов курдук талыннаах учууталар үлгэбигтэри. Ордон сайгымта хас да хайнса хаммыта. Үөрэх, спорт, үгэ, духовность тэпгэ дүржэгэригтар. 1966 сэлгэхаа спорт ордонгэригтар тэжээ базаламмыта. "Кадыр ренаног все!" - дүгэи этни сөхсүбута.

Хөжүрү, тус байгм кылаалым тулуш
түгөө, "А", "Б" дүңгө аркаш. 38 оро
букаш үрөмөйүлүс. Эрденеги илгерин
эчигеңгө Аммантай, Таштагтай, Намта
ода, оройоннартан түстүүк уукалар кел
мөбөсүтүрө. "А"-тарга 4 түзөйүх кыла
калары 19 түстүүк, "Б"-тарга 5 кели
кылакары 10 түстүүк уукалар буула, оро
оскула, "толор" программаны

үөрүмнигит Кылаас саялагчыларынын "А"-ларга омул тылын учуутала Н.Н. Батучина, "Б"-ларга нууча тылын учуутала, уопсай иигэччиини И.С. Шадрина үлөөлөбүтүрө. Тустууну баһылыы кэлби уолалар чоңуу сыаллаш-соруулаш буолуп, сүрдүк бочумнаах, дуосгурунуулаах элестер, үөрөхтөрүр да олуе кыһаллалыра. Манна тренердэрин үтүөтэ эмиэ бар. Дмитрий Петрович дьарыктыларып таһылан үөрөхү чорботон тулара: "Тустуунан эрэ айахсытын иигиэххит суоҕа, үөрөххитин кичэйинт, араас ирдэи баһылаан", - дээн 10-с кылаас көннүгүн үрүкү үөрөхсө туттарсаалларылар туһайыра, ону таһынан "тустууктар ылар сыалларын күн айаа хонтурууллура. "2" сыалынны ылаахха, эиет тутуутунан көннөрүрөрө. Кулааһы сыаллаах оҕолору күрдэстэнилэргэ ыһылат бэрэдрини охсохтобута, уокбикпырын илдэ сыаллаһылар ирдирэ. Учуулаһыра, иигэччилэргэ олуе көмөлөөбө, баһчапта дьирэ улуу кыһибитиэр испит махталлаах сыаллабыл. Ээ, кыргылар үөрөхтөрүр кыһаммы буолуохтара дуо? Бары биир таһымна үөрэнэбит. А. Максимов, А. Дьянов, И. Фелюсеев, В. Иванов – тустууктарган эрдэхси үчүтэйдик үөрөмүттэр.

Чагдырай тайпачыкка өскүр башкара.
 Он курдук А. Максимов, С. Баранов, В.
 Захаров ода, окуула, ылаш хайытты,
 суругу, ойуугу-бичигин барытын

огторолгоор, устунд, Синамлаах Вагн
ювелир булаа үүмүүтэрэ, Алена физик
үөрөхтэнц, махталлаах учуутал,
сэвгэйэнчэ булаа үүмүүтэ. МН. Михайлов
сахатлын учууталыгтан сагаан, "Сина
слух" хайуат корреспондентлар тийтэ
үүмүүтэ, хохоон киингилээх пөтсөө,
ССРС, РФ суруналыстарын чиглэнэ
булбута. Нингта Аммосов кинематик
идлээх киин, мас тардыһыга спорт
быһыһыгтан үөдүйбүтүгэр, ыччаты энно
көзүлээн, бастагы маддыны оройсонга
киин булбута. Республика
спартакиадылар чөмпийоннабыта ону
көрөгөһүр. Аля Барашкова солистабыт
этэ, ол дьогурдун үлгүтөн кэтэ.

Норуот, дойду туһа дьон. Саамый
ыппактар кэллэрэ таайыһын ыппан,
Х-е кыланы тутус тутун бары түмүктээн,
иэ ыппаны, ОССР үтүс институттарыгар
туугарсыбытара. Он курдук 7 кили физиче-
ской культура, спорт институтун, 11 кили
СТУ араас факультеттарын, 8 кили араас
техникумдары бүтөрүн бадалах икитирин
бүлүмүттэрэ, олимпиада ордостон ыал дьон
буолбутара. Он эрээр, Сибирский быһааччы
саҕана үчүгэй специалиһы наар сааптаары
ылар дыаллык бадыра. Ону үстүтэрэ аспап-
тара. Юрист идээлек А. Павлов, тренердэр
Ю. Николаев, В.Д. Ефремов үтүс бэрээдиги
архангельский уорганнары сайабытытара,
тутуу инженерэ Н.М. Боблышев ты

халхайхьстьбыгын салааларын үүсгэн барьгын салайхьсыбыла. Республикада үүсгөлзөк тула-
ажал, физкультуура уснна спорт туйгуна,
оройун, тогилжэк Бочултаах олохтоого
И.Н. Григорьев эмгэ учуоний
зоотехнигынан, норуот халхайхьстьбыгын
үгүлзөк үлэниг, “Үйэ мөчөгнэ”
урданишх, тьа халхайхьстьбыгын наму-
тын кандидата, госпог идгэлзөк И.Л.
Дьяконов Удачнай бочуолгээр тийгэн
суглар идгэлгн баһылаабыла, “За трудовую
доблесть” мэтэлигэн болготэммнэг.
“Хотугу норуоттар историйларын,
культуурагын” үөрэтэр музей научный
софуднига, исторический наука кандидата,
аниатор В.Е. Ефремов почтагм начальнига, 7
учууталтан А.А. Максимов, С.С. Гермогенов
оскула бары солотун аһан, сэгбээсэй-
партийнай үлэнигтэрингн булан, олохуй-
бигэр оройоншарын салайхьштара, юнигтер
билниш Бочултаах олохтоохтор. Н.Н.
Кычан, А.П. Спиридонова, М.М.
Иванова шастарын тухары биер оскулада
үлэтигээр бэринистехник үлэсобигтерэ
албоги тушулуур. Ювелир идгэлзөк И.А.
Зваров тренер идгэлзөк сыйлан, сайһан
тухары “Уран Саха” тэрилтэгэ үлэтигэ,
“Тристанский юстици” халхайхьына.
Хулушунньуктар сойуустарын чилигн.
Талта чулуута, үөрэмччилэригтэн баста-
кыан Анг дойду чемпиона И.Федосеев тьа
халхайхьстьбыгын бары салааларыгтар
үлэтигитэ, ол быһыгтар спортивнай
оскулаан аһары егилэтигэ. 29 тусуук
уолаттар - бары спорт фанаттара, бары
үлэлэрин таһынан тренердеон да
аастыгтара, оҕолорун спорка
сыйһарыгтара. Ол аага, иигэринист-
оскула 3-4 халхьсханан оҕолору
дирэжкэабыта, кинигери үлэниг сүрэхтөк,
идгэр бэринистөк, олоххо аспьлбыһый
туһайхьылаах, норуока, дойдуга туһалаах
тристаннары бэлэмтээн таһаартаабыгтар,
бары кэригтэ кэмэригэр тус олохторун
огтосубуттар. Ааттарын ааттар
дыһаахтоотар. Биер бэйэм оҕолорум олохто-
рунан кен туттабын.

С.Г. СТАРОСТИН.

“Б” кыргыз саясий партиясы, тыным үчүн
бүткүлүз, Дурунчы койгон жана
Богучулар алектенүүдө, “Гражданский
клуб” катарында.

В ЯКУТСКЕ ЗАВЕРШИЛ РАБОТУ КОНГРЕСС “АРКТИКА БЕЗ АЛКОГОЛЯ”

С 5 по 9 сентября в столице республики прошел Конгресс по профилактике употребления психоактивных веществ «Арктика без алкоголя». В нем приняли участие более 500 человек с 18 улусов и городов республики. 9 сентября в Культурном центре СВФУ «Сердце ханты оленя» прошли финальные мероприятия Конгресса.

В пленарной части Конгресса приняли участие Сардана Гурькина, министр по развитию институтов гражданского общества Республики Саха (Якутия), Виктор Губарев, заместитель председателя Государственного Собрания (Ил Тумэн) Республики Саха (Якутия), Валерий Бузид, заместитель директора Департамента общественного здоровья и коммуникаций Министерства здравоохранения РФ, приглашенные гости-эксперты Александр Магоров и Анатолий Карпов, Матвей Лыткин, руководитель Управления государственного

по отделению Всероссийского общественного движения «Матери России», Карл Баттарин, доктор медицинских наук, профессор, сотрудник МВД РФ по РС(Я), врач-нарколог-психиатр, представитель православного движения и многие другие. Председатель пленарной части Конгресса Сардана Урьева заявила обращение Главы РС(Я) Егора Афанасьевича Борисова к участникам Конгресса.

Темы, затронутые в пленарной части заседаний, были актуальными и дискуссионными. Например, глава села Хатырык Намского улуса Алексей Пилипкин рассказал о социально-экономических результатах полного запрета продажи алкоголя на территории села. Вранисварлог Артем Науменко объяснил, какое огромное значение имеет трезвость для населения арктических территорий. Также говорили об алкогольно-наркотической ситуации в современном мире и пути разрешения этой проблемы, опыте и традициях православия в борьбе с алкоголизмом, технологии формирования трезвеннических убеждений у школьников и многим другим.

Был презентован проект Общероссийской общественной организации поддержки президентских инициатив в области здоровьесбережения нации «Общее дело». Эта организация занимается пропагандой трезвости и здорового образа жизни по всей России. Все участники и гости Конгресса получили книги и диски с фильмами «Общего дела», которые они смогут показывать в своих районах.

Во время пленарного заседания на втором этаже КЦ СЗФУ работала выставка проектов и программ, направленных на формирование здорового образа жизни. Во время нее жителям могли послушать консультации врачей, сдать анализы, измерить давление, попробовать полезные

для здоровых продукты, узнать о пользе скандинавской кухни и так далее.

После обеда начнутся «Условские чтения» под руководством Карла Георгиевича Батярина, д.м.н., профессор, заведующего кафедрой нормальной и патологической анатомии, оперативной хирургии с топографической анатомией и судебной медицины СВФУ им. М.К. Аммосова, вице-президента МАИР. Карл Георгиевич сформулировал «закон трезвости» на основе своих наблюдений за людьми, пострадавшими от употребления алкогольной и табачной продукции: «Трезвость — это полная свобода человека от алкогольной, табачной, наркотической запрограммированности и фактических ограничений. Это ясное и четкое отражение главным мозгом окружающей действительности, а такое естественное, творческое, единственно разумное состояние человека, семьи, народа, государства. Нарушение закона ведет к гибели как отдельного организма и его потомства, так и всего человеческого сообщества», — уверен профессор.

После этого пройдет дискуссионная площадка «Опыт работы по реализации антиалкогольной политики». И завершится Конгресс принятием резолюции, где будут отмечены основные итоги напряженной и плодотворной работы всех сторонников трезвого и здорового образа жизни.

Конгресс по профилактике употребления психоактивных веществ «Арктика без алкоголя» объединил усилия государственной власти и жителей республики по сохранению трезвого и здорового образа жизни и по профилактике употребления психоактивных веществ. Как заявили участники Конгресса, вместе мы сможем создать счастливое, здоровое и трезвое будущее для нас самих, наших детей и внуков.

Пресс-служба Управления Республики Саха (Якутия) по лицензированию и осуществлению лицензионного контроля за развитием торговли алкогольной продукцией.

